

Het museum verwierf de afgelopen jaren een flink aantal, vaak bijzondere, krabben. Jan Lucas, degene die het overgrote deel van de aanwinsten binnenbracht, gaat in het onderstaande artikel in op de soorten en hun bijzonderheden.

Krabben behoren tot de kreeftachtigen, die op hun beurt een klasse vormen van de geleedpotige dieren, waarbij verder o.a. de insekten thuis horen. Kreeftachtigen zijn waterdieren die ademen via kieuwen. Overigens zijn er ook kreeftachtigen, die zich aan het landleven aangepast hebben, bijvoorbeeld een (kleiner) deel van de pissebedden en de cocoskrab of klapperdief. Van deze laatste soort verwierf het museum in 1990 een fraai exemplaar afkomstig van het Molukse eiland Boano (aanw.nr. 90-164a). Enkele soorten, bijvoorbeeld de wenkkrabben, leven in de overgangszone. De meeste soorten leven in zee. De wolhandkrab leeft in het zoete water, maar keert voor de voortplanting toch nog altijd naar zee terug.

Volwassen dieren kunnen daardoor ook wel aangespoeld op het strand gevonden worden. De krabben in engere zin vormen een afdeling van de Decapoda, de 'tienpotigen'. Zij hebben het achterlijf omgeklapt onder het kopborststuk; bij de nauwverwante kreeften ligt het achterlijf in het verlengde daarvan.

garnalen en steurkrabben

Garnalen en steurkrabben zijn eigenlijk kleine kreeften met een min of meer rond in plaats van plat achterlijf. Steurkrabben zijn garnalen met een goed ontwikkeld rostrum (een tussen de ogen gelegen uitsteeksel) dat bij de verschillende soorten een karakteristieke vorm heeft. Hoewel steurkrabben vanwege hun vrij levende levenswijze (ze zwemmen heel goed) niet erg geschikt zijn om op aangespoelde voorwerpen gevonden te worden, kon ik toch twee soorten aan de collectie toevoegen: van het strand van Noordwijk *Palaemon serratus* (26 oktober 1991; aanw. nr.91-384) en van Hoek van Holland *Hippo-*

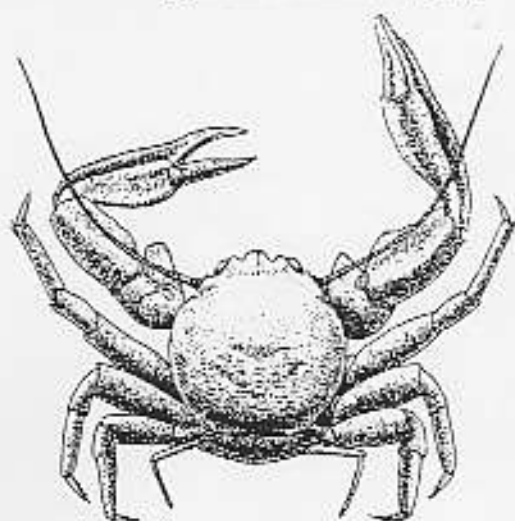
De op het land levende klapperdief (*Birgus latro*) kraakt een blikje (archieffoto)

lyte varians (6 september 1992; aanw.nr.92-501). *Palaemon serratus* werd ook door Erwin Kompanje gevonden in de filters van de koelwaterinlaat van de Maasvlakte-centrale: 3 exemplaren op 18 maart 1991 (aanw.nr.91-067).

kleine heremietkreeft

Ook aan de krabben verwant, zijn de heremietkreeften en de porceleinkrabbetjes. Van beide groepen komen in ons land twee soorten voor: de gewone- *Pagurus bernhardus* en de kleine heremietkreeft *Diogenes pugilator* en het gewone- en het harige porceleinkrabbetje. Heremietkreeften hebben twee scharen van ongelijke grootte, bij de gewone heremietkreeft is de rechterschaar het grootst, bij de kleine juist de linker. Verder hebben ze een gekromd week achterlijf, dat ze in een slakkehuis opbergen. Groeien ze, dan verhuizen ze naar een grotere, lege schelp. Van *Diogenes* zijn van vóór de tweede wereldoorlog enkele strandvondsten bekend, van latere jaren nog een paar; voornamelijk uit 1953 na de stormramp van februari. Die dieren leefden vermoedelijk ver van de kust en belandden door de storm op het strand. Na 1953 zou het tot 1991 duren eer de soort weer eens gevonden werd; een 12-tal exemplaren werden van vlak bij het strand van Breezande (ten zuiden van de Veerse-dam) met een schepnet gevangen. Vanaf 29 december 1991 verscheen de soort ook op het strandwachtraject Katwijk - Noordwijk. Nadat ik er eerder in 1992 al twee maal een los aangespoeld exemplaar vond, ontdekte ik op 27 september bij inspectie van de

vangst van een kor (sleepnet), dat de soort op dit traject beslist niet zeldzaam genoemd mag worden. In het 'beendiep' gekorde materiaal trof ik, naast een nu ook in de collectie van ons museum opgenomen kleine pieterman, een 18-tal glanzende tepelhoorns aan, die zonder uitzondering door de kleine heremietkreeft bewoond waren! (15 exemplaren, aanw.nr.92-500). Twee exemplaren uit 'het monster van 18' werden geschonken aan het Nationaal Natuurhistorisch Museum; één verdween in een privé-collectie. Ook bij Noordwijk maakte ik die dag het binnenhaken van een kor mee. Opnieuw bleek *Diogenes pugilator* aanwezig (zes exemplaren, aanw.nr.92-454), zodat het Natuurmuseum er nu eenentwintig in de collectie heeft.

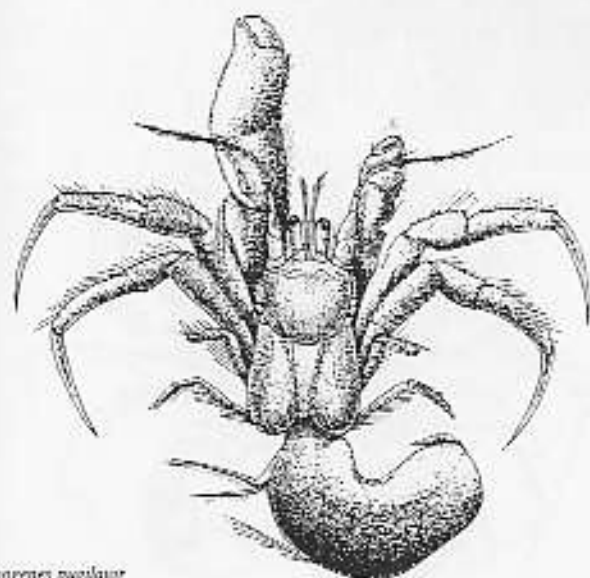

Pisidia longicornis

Het gewone porceleinkrabbetje *Pisidia longicornis* heeft een oranje gemarmerd rond schildje. Je komt hem af en toe tegen op drijvende voorwerpen en verder ook nogal eens in de eiernesten van de wulk en vooral op kolonies van de doorschijnende zeevinger. Dit kolonievormend mosdiertje met een wat grijsachtig, licht doorzichtig uiterlijk is ook in de museumcollectie aanwezig; bijvoorbeeld een monster van 47 kolonies (Hoek van Holland, 15 november 1988; aanw.nr.89-022)

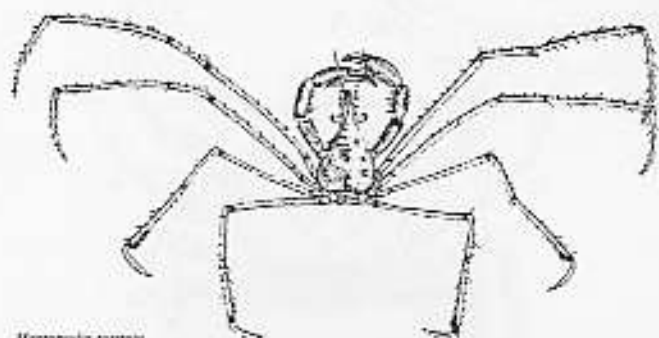
de Scheveningse opspuiting

Op de avond van dinsdag 2 april 1991 werden op het museum wat aanwinsten binnen gebracht. Het betrof weekdieren en krabben die door Hermann Strack enige dagen eerder werden verzameld op het Scheveningse

Diogenes pugilator

strand uit opgespoten zand afkomstig van 20 km. voor de kust (aanw.nr. 91-068). Hier-tussen bevond zich een exemplaar van de 'gladde kiezelkrab' *Ebalia tumefacta*, een soort die alleen aangespoeld gevonden was na de stormramp van februari 1953. Die vondst vroeg om actie. De volgende dag, 3 april 1991, spoorde en tramde ik naar Scheveningen en had royaal succes. Ook op 5 en 9 april bezocht ik het Scheveningse strand, maar op 9 april was het feitelijk al afgelopen. Ik vond onder andere één *Macropodia rostrata*, 31 *Corystes cassivelaunus*, een 80-tal *Thia scutellata*, 18 *Liocarcinus depurator*, meer dan 100 *Liocarcinus marmoreus* en twee beschadigde exemplaren (als mede een 8-tal scharen) van *Callinassa tyrrenna*. Deze aanwinsten werden ingeschreven onder nummer 91-086 en 91-089. Hieronder volgt een bespreking per soort.

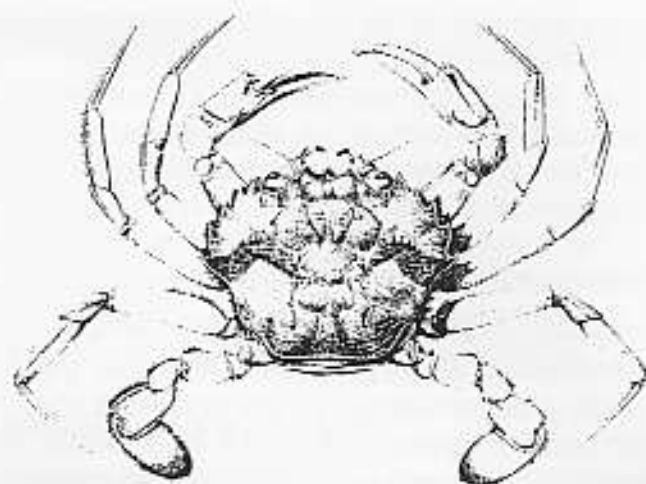
Macropodia rostrata

hooiwagenkrab

Macropodia rostrata is een slanke soort met zeer lange poten en draagt dan ook niet voor niets de naam (gewone) hooiwagenkrab. Aangespoeld is hij beslist niet gewoon. *Corystes cassivelaunus*, de helmkrab, was voeger zeldzaam op het strand, maar de laatste paar jaar is hij veel algemener. Ook wijfjes met eieren zijn te vinden. In het museum hebben we nu een fors aantal. De dieren zijn bleek oranje en hebben zeer lange (manne-tjes) of kortere schaarpoten (wijfjes). De antennes zijn lang, sterk bewimperd en fun-geren als adembuis voor de dieren, die in het zand ingegraven leven.

nagel- en zwemkrab

Thia scutellata, de nagelkrab, heeft een beet-je de vorm van een nagel. Het schildje is gebogen en wit, levende dieren zijn vaak licht oranje. Na zware stormen kunnen ze in gro-

Liocarcinus depurator

ter aantal aanspoelen; normaliter ontbreekt de soort op het strand. De blauwpoot zwemkrab *Liocarcinus depurator* was tot de memorabele derde april 1991 nog niet van het Hollandse strand bekend. Ik leerde de soort voor het eerst kennen tijdens een vistochtje van de Strandwerkgemeenschap (KNNV) vanaf Schouwen. Op 29 september 1990 werd de soort voor het eerst in de Ooster-schelde waargenomen: vier exemplaren waaronder een wijfje met eieren. Op 9 en 29 december 1991 heb ik nog eens schildjes bij Hoek van Holland gevonden (aanw.nrs. 91-394 & 92-185)

gemarmerde zwemkrab

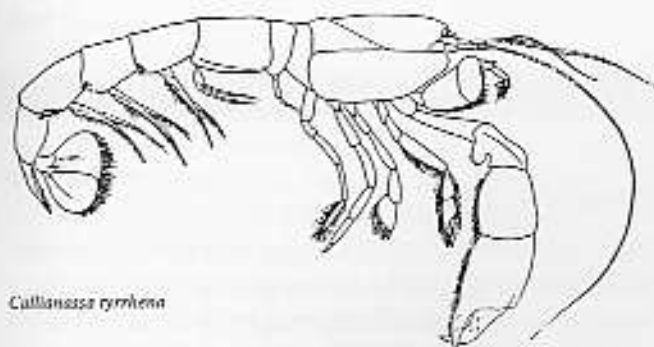
De gemarmerde zwemkrab *Liocarcinus marmoreus* is in Nederland voor het eerst gevonden in 1936, daarna (mogelijk) nog eens in 1967 en in kleine aantallen van 1982-1987. Het is een zeer fraaie, rood(bruin) gemarmerde krab, waarvan ik al in decem-ber 1990 bij Hoek van Holland een enkel schildje had gevonden (aanw.nr.91-012) en ook later vond ik bij herhaling dieren en schildjes, waaronder ook wijfjes met eieren.

Liocarcinus marmoreus

eerste waarneming

Callinassa tyrrhena is een soort kreeftje, maar ziet er vergeleken met de gewone zeekeeft, heel vreemd uit. De dieren zijn zeer teer, zodat de zand-opspuiting bij Scheveningen leidde tot het afbreken van de roze schaatjes. De vondst van deze soort is wel hoogst opvallend. Hij is slechts enkele malen in de zuidelijke Noordzee verzameld en nog nooit van het strand. Voor zover ik weet is het de eerste vondst voor Nederland (aanw. nr.91-089)

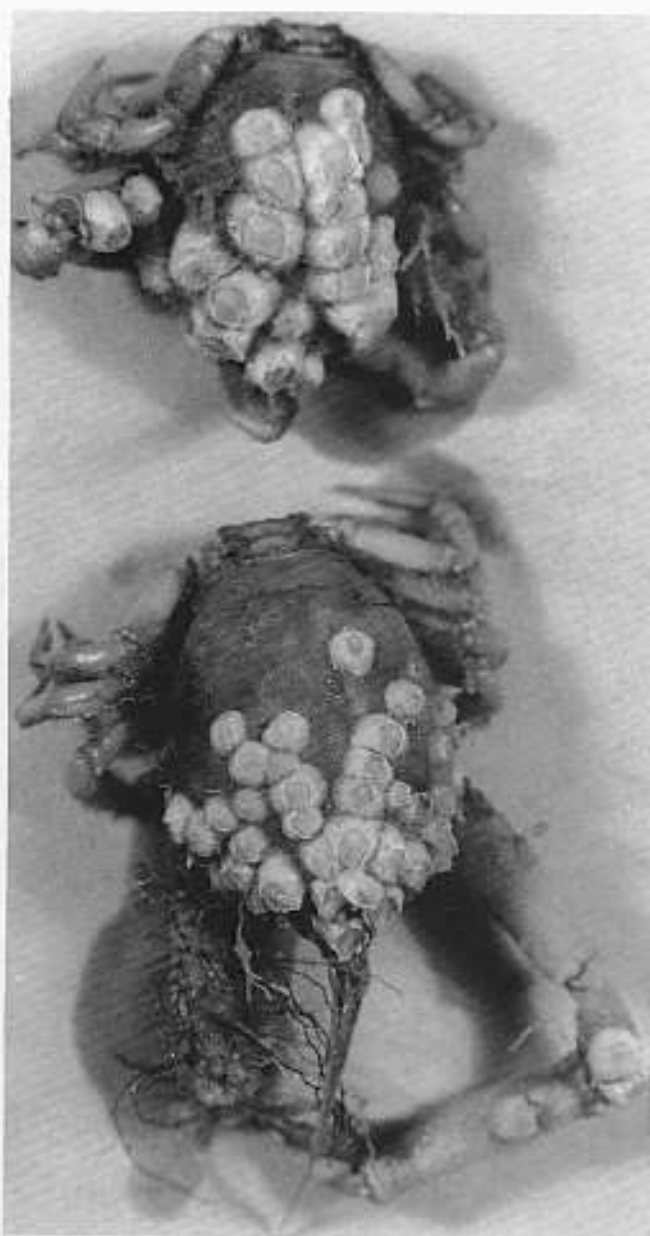
Callinassa tyrrhena

bepokte helmkrabben

Op 6 september 1992 vond ik bij Hoek van Holland 27 exemplaren (waarbij een wijfje met eieren) en verder nog 2 schildjes van de helmkrab (aanw.nr.92-405). Merkwaardig was dat sommige dieren bijna volledig bedekt waren met goed ontwikkelde zeepokken (zie foto). Dat is opmerkelijk omdat helmkrabben een ingegraven leven leiden en daardoor een dergelijke begroeiing niet toe laten; de zeepokken kunnen immers niet aan voedsel komen. Het is wel bekend dat helmkrab-mannetjes in de paartijd minder diep ingegraven leven en daardoor een beetje begroeid kunnen raken met allerlei organismen, waaronder zeepokken. Gezien het formaat van de zeepokken op de helmkrabben van aanwinst 92-405 moeten deze dieren ook na de paartijd boven het zand geleefd hebben en dat is niet volgens het boekje.

Balanus balanoides

Met zeepokken begroeide helmkrabben
(Hoek van Holland, 6-9-1992; aanw.nr. 92-405)

andere aanwinsten

Van de gewimpelde zwemkrab *Liocarcinus arcuatus*, heb ik twee exemplaren aan de collectie kunnen toevoegen: Katwijk 8 december 1991 (aanw.nr. 91-379) en Katwijk-Noordwijk 22 december 1991 (aanw.nr.92-201). Deze soort heeft in tegenstelling tot de overige *Liocarcinus* soorten geen drie tanden tussen de ogen, maar daar een rij langere haartjes. Hij is in de zuidelijke Noordzee zeldzaam en is in Nederland voor het eerst in 1971, op Schiermonnikoog, aangetroffen, altijd maar in een enkel exemplaar en lang niet ieder jaar (alleen op Schiermonnikoog in 1971 en 1986 in wat groter aantal).

De grijze zwemkrab *Liocarcinus vernalis* is een nieuwkomer, afkomstig uit zuidelijke streken. Deze soort werd in de zuidelijke Noordzee (België) in 1989 opgemerkt en voor het eerst op 3 maart 1991 op het strand tussen Katwijk en Noordwijk verzameld (zie 'het Zeepaard' 51 (5) 1991: 110 - 115). De aanwezigheid van de soort in het opspuitmateriaal van Scheveningen van begin april 1991 luidde een groter aantal strandvondsten in: bijvoorbeeld 8 december 1991 bij Katwijk (twee schildjes; aanw.nr.91-387) en

22 december 1991 tussen Katwijk en Noordwijk (drie exemplaren; aanw.nr.92-202).

L. vernalis was ook aanwezig in het op 27 september 1992 gekorde materiaal van Noordwijk (3 exemplaren; aanw.nr.92-493).

De gegevens, verwerkt in dit artikel zijn terug te voeren op eigen waarnemingen, gesprekken in de loop der jaren met allerlei personen, artikelen in 'het Zeepaard' en boeken, vooral 'De Krabben van Nederland en België' door J.P.H.M. Adema, Leiden, 1991 en de Wetenschappelijke Mededeling 179 (december 1986) van de KNNV. De tekeningen bij dit artikel zijn uit deze publicaties overgenomen. Alle vondsten waarbij 'aanw.nr.' is vermeld, zijn opgenomen in de NMR-collectie.

J.A.W. Lucas

DE COLLECTIEBEHEERDERS aflevering 4 GUUS GULDEN

Guus Gulden (Rotterdam, 21-6-1947) doorliep de kweekschool, studeerde daarna aardrijkskunde (MO-B) aan de Rijksuniversiteit Utrecht en is thans leraar aardrijkskunde aan het Erasmus Gymnasium te Rotterdam. Sinds 1988 is hij collectiebeheerder van de pleistocene (fossiele) schelpen en sinds 1990 heeft hij ook 'de recente palearctische' onder zijn hoede. Daarnaast is Guus voorzitter van de vereniging NMR en bestuurslid van de Nederlandse Malacologische Vereniging.

palearctisch?

Wat is Palearctisch? Het gaat om schelpen van weekdieren die leven in het gebied van Noorwegen tot aan de Afrikaanse noordkust. Dus in de Fjorden, in de Noordzee, aan de Atlantische kust, in de Middellandse Zee. Aan de kust van Marokko, bij de grens met Mauretanië zie je duidelijk de overgang van de palearctische soorten naar de tropische. In de Middellandse Zee vind je soorten, die ook in Noorwegen voorkomen. In de Middellandse Zee zitten die soorten dan veel dieper.

